Wasiuta, Sebastian

"Język i społeczeństwo. Wymiar postkolonialny", Łarysa Masenko, tł. i red. Artur Bracki, Gdańsk 2008 : [recenzja]

Etnolingwistyka 21, 360

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

wobec języka (Z. Bokszański), wyobrażenia starożytnych i średniowiecznych historyków dotyczące pochodzenia i języka Słowian (J. Strzelczyk), fenomen kulturowo-językowej tożsamości i jego ewolucja na przykładzie j. czeskiego (G. P. Neščimenko), związek tożsamości osobowej z akwizycją ojczystego języka (J. Kmita), syndrom wielojęzyczności we współczesnych językach i literaturach narodów byłej Jugosławii (M. Czerwieński), różnice funkcjonalno-stylistyczne pomiędzy językami serbskim, chorwackim i bośniackim (B. Tošovič), kodyfikacja języka chorwackiego jako temat literacki (Julian Kornhauser), tożsamość w języku macedońskim (L. Minova-Gurkova), leksykografia w aktach i procesach polskiej autoidentyfikacji narodowej (W. Chlebda), dyskurs tożsamościowy w polskiej literaturze po 1989 roku (E. Dąbrowska), wskaźniki tożsamości narodowej na przykładzie Polaków na Ukrainie Wschodniej (H. Krasowska). Zdecydowanie przeważa zorientowanie na tożsamość etniczno-narodową.

MNB

Łarysa Masenko, *Język i społeczeństwo. Wymiar postkolonialny*, tłum. i red. Artur Bracki, weryfikacja przekładu Janusz Rieger, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008, 198 s.

Autorka z punktu widzenia socjolingwisty podchodzi do problemu relacji między językiem a tożsamością narodową. Przyjmuje znaną opozycję centrum – peryferie, ostatnio popularną za sprawą studiów postkolonialnych, jako narzędzie opisu sytuacji językowej na Ukrainie na przestrzeni dziejów. Domniemane centrum sytuuje się w Moskwie, Ukraina zaś jest peryferiami mocarstwa, stąd też nierównorzędność języków – rosyjski jako język kolonizator oraz ukraiński jako język skolonizowany.

Opisy historii i współczesności zajmują mniej więcej po połowie książki. W swej podstawowej warstwie jest ona poświęcona omówieniu historii ukraińskiego języka literackiego. Łarysa Masenko datuje jego początki na wiek XVI, kiedy to ustny język ukraiński zaczął przenikać do języka liturgii, cerkiewnosłowiańskiego. W kolejnych rozdziałach omawia dzieje ukrainizacji w latach 20., a następnie wielki od niej odwrót: w latach 30. i 40. nastąpiła likwidacja edukacji ukraińskojęzycznej, a dorobek językoznawstwa z poprzedniej dekady uznano za „szkodliwy i nacjonalistyczny"; w latach 60. i 70. trwała intensywna rusyfikacja, a szczególnym naciskom poddawano leksykografię; następnie w kolejnym dwudziestoleciu zwalczano – z pozycji hegemona – „ukraiński nacjonalizm burżuazyjny" i wdrażano, wedle sformułowania autorki, „precyzyjny program mechanizmu wynarodowienia poprzez etap dwujęzyczności". Dalsza część książki poświęcona została opisowi współczesnej sytuacji językowej na Ukrainie, a więc normom pisowni i terminologii, ustnej odmianie języka i wulgaryzacji mowy, *surżykowi* jako „językowi trzeciemu" (subjęzykowi), a w końcu – stratyfikacji socjalnej języka ukraińskiego. Autorka proponuje stosowanie pojęć stałości i stabilności językowej do opisu sytuacji bilingwów.

Książce przyświeca cel praktyczny – „rozszerzenie bazy socjalnej języka ukraińskiego". Autorka podkreśla niestabilną pozycję językową (a w konsekwencji – tożsamościową) Ukraińców, konieczność „zdecydowanej zmiany wektora dwujęzyczności" – mianowicie zmiany po 1991 roku dokonują się zbyt wolno, by osłabł „ruch inercyjny ku rosyjskiej jednojęzyczności". W tym punkcie sformułowane zostało również zadanie dla elit: „zatrzymać rozpędzone koło zamachowe rusyfikacji".

SW